

1904.

РІЧНИК VII.

ТОМ XXVIII.

КНИЖКА X.

ЗА ЖОВТЕНЬ

ЗМІСТ.

П. А. КУЛІШ:	
Словце до земляків....	1
До Німців.....	2
ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ:	
Над морем.....	3
В. КРАВЧЕНКО:	
Чад.....	5
М. ДЕРЛИЦЯ:	
Поратували.....	38
МОДЕСТ ЛЕВІЦЬКИЙ:	
Куди соколи літають, туди ворон не пускають	42
ЛЕВ ЛОТОЦЬКИЙ:	
Прокіп Чіпчик.....	54
Л. ПІРН:	
I. На стачії.....	68
II. Гару.....	71
КАТУЛЬ МАНДЕС:	
Жмуток незабудьок ...	77
ОКТАВ МІРБО:	
На стрічу щастю.....	81
П. ГРАБОВСЬКИЙ:	
Із англійських поетів... 86	
—	
I. ФРАНКО:	
Соціальна акція, соціаль- не питанє і соціалізм ..	1
ВОЛОДИМИР ГНАТЮК:	
Еретик між москвофі- лами.....	24
СИН УКРАЇНИ:	
Азіятські люди.....	38
I. ФРАНКО:	
Новини нашої літератури	43
П. ВІЛЛЯРІ:	
Ірредентизм.....	50
Хроніка і бібліографія....	55

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗІЇ КОЧАН
ЗДА

ЛІТЕРАТУРНО-
НАУКОВИЙ
ВІСТНИК



ЛЬВІВ.

З друкарні Наукового Тов. ім. Шевченка
під зарядом К. Беднарського.



ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ
ВІСНИК.

ВИДАЄ

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

Редакційний комітет:

Володимир Гнатюк, Михайло Грушевський,
др. Іван Франко.

За редакцію відповідає: Володимир Гнатюк.

РІЧНИК VII. ТОМ XXVIII.

У ЛЬВОВІ, 1904.



З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

S91.7405

LIN

v.7

no. 10-12

Зміст двадцять осьмого тому.

За жовтень, падолист, грудень 1904 р.

I. Поезії.

стор.

П. А. Куліш: Словце до земляків	1—2
До Німців	2—3
Василь Пачовський: Над морем	3—5
П. Грабовський: Із англійських поетів	86—88
Андрій Паращак: Із поезій I—II	89—90
Леонід Грота: Байки I—III	90—92
Адам Асник: Із поезій I—IV	183—184
Наш альбом	185—188
Із поезій Й. В. Гете: Новий Павзій і його квіт- ківниця	259—264

II. Повісти, новелі, драми.

В. Кравченко: Чад	5—37
М. Дерлиця: Поратували	38—41
Модест Левицький: Куди соколи літають, туди ворон не пускають	42—53
Лев Лотоцький: Прокіп Чіпчик	54—67
Максим Олійник: От тобі школа	92—94
Грицько Кернеренко: Цілюще зілля	85—99
Орищин: Б горальні	100—103
Ів. Калениченко: Лихо за лихом	103—122
Іван Охримович: Чари	123—134
Гр. Коваленко-Коломацький: З Кавказу на Україну	135—144
Евгенія Ярошинська: Гість	188—191
О. Цея: Про кохання горлиці	192—193
Ольга Коренець: Нещасний випадок	194—196
Олександр Журбенко: На просторі	197—202
Невідомий: До фабрики	203—207
Олександр Катренко: Біля золота	208—224
Теофіль Окуневський: Ігрец	225—229

	стор.
Л. Гір: I. На стації	68—71
II. Гару	71—76
Катюль Мандес: Жмуток незабутьок	77—80
Октав Мірбо: На стрічу щастю	81—85
Новочасна польська сатира	145—162
З дороги	163—171
Юрій Карасек: Миліттин гай	172—175
Володислав Оркан: Костка Наперський	176—182
Леонід Андреев: Пропасть	230—242
Артур Шніцлер: Анатоль перед шлюбом	143—259

III. Література, наука, штука.

Іван Франко: Соціяльна акція, соціяльне питанє і соціялізм	1—23
Володимир Гнатюк: Бретик між москвофілами	24—37
Син України: Азіятські люди	38—42
Іван Франко: Новини нашої літератури	43—49
Іван Кривецький: Київське історичне товариство Нестора-літописця	65—72
М. Лозинський: З сучасного робітницького руху	73—100
Non Severus: Шевченко і критики	116—129
Іван Франко: Подуви весни в Росії	141—168
М. О.: З українських розрухів	198—203
В.: Два ювилеї	204—207
Д. Лукіянович: Евгенія Ярошинська	208—213
—————	
П. Віллярі: Ирредентизм	49—54
П. Ваглер: Новітні вигади в старині (Конець)	101—115
—————	
До збирачів етнографічних матеріялів	214—217

Хроніка і бібліографія:

1. З літератури і науки	55—57, 130—133, 218—223
2. Нові книжки	57—64, 133—137, 223—227
3. З громадського життя	138—140, 229—231
4. Театр і штука	64, 227—228
5. Некрольоги	137—138, 228—229
6. Оголошеня	140, 231
7. Від редакції	63

Катуль Мандес.

Жмуток не забудьок.

Цілкою молода, ледви сімнацятилітня, гарна, хоч вихудла і бліда, в ясним розпущеним волоссем і синіми вохкими очима, божевільна сиділа на кам'яній лавці великого подвіря санаторії.

Довкола неї холодне сонце осьвічувало високі стіни, кидало свій сніжно-срібlistий покривець на плитку й пісок, на яким кілька рідких дерев, чорних і сухих, розтягали тінь своїх скелетів. Потягав сильний вітер, радше сьвіжий, ніж зимний, різкий і чистий, радісний; тут і там цьвірінькали воробці. Коли би на галузках було листя, можна-б думати, що вернув ся цьвітень. У січні появляється така весна на годинку. Але бідна молода божевільна не звертала уваги на сю приманливу весну. Скулившись, ставши цілком маленькою, в вузкім одязі з краткованої шотландської матерії, з боязливим виглядом чоловіка, якого хотять бити, вона сиділа на кінці лавки з похиленою головою і притискала до своїх уст жмуток не забудьок, на який одна за другою падали її сльози.

Доглядачка, що водила мече по оселі божевіля й болю, дала мені знак підійти до дівчини і поговорити з нею. Дійсно, вона не могла бути злою, така сумна і слабка. Почувши мої кроки вона швидко піднесла голову і утішно глянула просто на мене очима, в яких утіха висушила сльози, як сонце спиває росу.

— Ви шукаєте мене? — сказала вона складаючи руки немов до молитви. — Ви візьмете мене, візьмете з собою зараз? О, яка я щаслива. Мені, бачите, конечно треба звідси вийти, невідклично сьогодні до вечера. Я вже так давно не була у нього, не потішувала його; він певно так нудить ся і терпить сам один.

— Кого ви хочете піти потішити? — спитав я.

— Його — сказала вона.

— Його?

— Роберта Данієля.

— То ваш милий, наречений може?

— О ні! Наречений Жанни.

Я повторив трохи здивований: — Жених Жанни?

— Так.

— Він чекає на вас?

— Кожного дня протягом шістьох місяців.

— А деж він чекає на вас?

— Та там, де лежить На цвинтарі. В своїм гробі. Ви не знаєте його пам'ятника? Він гарний. З білого мармуру, який іноді від сонця видаєть ся рожевим. Його імя — Роберт Данієль, вирізане на колумні, а в долині між двома спадаючими галузками стоїть маленька алябастрова урна, повна небесної вохкості, до якої птахи прилітають пити.

Я глядів на неї здивований, розсіяний.

— Ах правда! — сказала вона — ви не розумієте. Ви думаєте, що з кінцем життя все покінчене, що більше не думають, не рушають ся, коли поховані, що в кінці вмерлі — мертві? Се неправда, добродію. Ви не знаєте нічого тому, що ніколи не прикладали вуха до щілини гробу, аби послухати, що дієть ся в середині. Я також не підозривала перед тим, що зайшло зі мною, що трупи живі. Я не гніваю ся на вас, ви не можете того знати, що я знаю.

Вона урвала на хвильку, поцілувала маленький жмуток синіх цвітів і говорила пошалу.

— Раз пішла я цілком сама на цвинтар Пер Ляшез занести вінець своїй давній монастирській подрузі. Я повісила свій подарунок на штахетках і вертала. В повітрі під облаками і хмарками було багато світла, а лише подекуди тінь. Різке промінє бігало між пам'ятниками, приходило, відходило, вертало ся, як діти, що бавлять ся лапанки. Було так тепло, так тихо, так гарно, що я почувала себе щасливою в тім місці болю — щасливою і веселою. І коли я переходила коло одного гроба, де розросло ся багато цвітів, у мене з'явило ся бажанє вірвати один із них. Се не було святоткрадством, правда? Я витягла руку. Налякана, ціла дрозжучи, я зупинила ся. Там, під каменем говорив хтось ніжним голосом. О, я не помилила ся, я добре чула. Голос лебедів тоном

болю й надії: „Жанно, чи то ти парешті?“ Я нахилила ся, аби лїпше чути, а він щентав іще, той голос: — „О Жанно, то ти в кінці? Відповідай!“ Давнійше я страшно бояла ся, тепер се минуло ся. Нїякого страху. Лише великий жаль і ще більша ніжність. Я піднесла очі. На колюмні я прочитала імя Роберта Данієля і довідала ся, що він умер на двацятім році. Я зрозуміла все. Той, кого я вважала приспаним у могилі і хто не спав, мав наречену, на імя Жанну, що обіцяла йому приходити на цвинтар, але не приходила. Він очікував її все; кожного разу, коли крізь землю доходив до нього шум, він думав, що вона в кінці додержала йому обіцянки і питав: „То ти?“ Але йому не відповідав ніхто. Я відповіла. Він переніс стільки горя там у темноті, в холоді, в твердім, вузкім гробі. Чи-ж я не добре зробила, бажаючи потішити його трошки? Я говорила з ним і брехала. „Так, сказала я, зближаючи на скільки можна свої уста до каменя, се я, се я, твоя Жанна“. О, я сильно бояла ся з причини мого голосу, він міг би пізнати мій підступ, не повірити, що то Жанна тут. Та мабуть паслідком грубости мармуру звук доходив до нього дуже слабій, неясній, змінений, тому що я почула протяжне і глибоке зітхненє задоволення.

Він вірив, він вірив!

І ми почали обое балакати тихо, ніжно. Ви догадуєте ся, що в початку розмови я говорила лише про неозначені річи, що могли відносити ся майже до кожної любови, майже до всіх закоханих. Я приневолювала його говорити, роздумувала над найменшими подробицями, аби скласти цілу історію, аби змогти зі свого боку говорити, як Жанна. В кінці по годині розмови я знала все, що мені треба було знати; і будь я самою Жанною, я не могла-б йому відповідати більше до річи. Я була з ним до тої хвилі, коли забирають браму цвинтаря. Другого дня я знов прийшла. Протягом трьох місяців, кожного дня, ми говорили одно одному дорогі і ніжні слова. Ми згадували весняний день, коли ми здібали ся в перше, перший усміх, перше стисненє руки потайки від наших матерій, що ішли перед нами, балакаючи собі і не бачучи нічого. Кілько разів приходив він під фірточку маленького садка! Ми розмовляли крізь дерева так, як тепер крізь камінь. І часто передавав він мені крізь щілину карточки зі своїми власними стихами. Опісля наші родичі бажали, аби ми були щасливі. Смерть не хотіла того. Він заслаб. Ми ділили ся одно з одним своєю журою і даремними надїями під час довгої недуги. Але навіть вони, ті жалісливі спомини,

були нам приємні. І ті довгі розмови робили нас такими щасливими, як коли-б ми жили разом.

Та ба! Раз як я зібрала ся на цвинтар, аби занести Робертові жмуток незабудьок, про які він просив мене — се були його улюблені цвітки — моя мама ввійшла до мене з двома мущинами, яких я не знала. Мене взяли, повезли. Мене умістили тут. Тут далеко сумнійше, як на цвинтарі. І хоча я тут як умерла, ми не можемо більше розмовляти з Робертом тому, що наші могили надто далеко.

Вона перестала говорити, хлипаючи. Коли вона піднесла голову, то завважала мабуть мій жаль. Вона зрозуміла, що я не прийшов за нею.

— По крайній мірі — сказала вона — може возьмете порученє для Роберта? Він на Пер Ляшезі, я казала вже вам. Місце не трудно знайти. Воно лежить у горі і на ліво від головної алеї. Ви застукате два рази об плиту тому, що він спить інколи. То був наш улюблений знак. Ви скажете йому, що Жанна — Жанна, чуєте? — від'їхала зі своєю матірю, але що вона за тиждень, два верне. Най він не сумує і не тратить терпливости, вона його любить. Ви скажете йому ще, що вона поручила вам принести сей букет і ви поставте його на мармурову плиту на середині. Се справить йому втіху...

Я взяв букетик і пішов. Історія скінчена. Та мені все таки лишаєть ся ще щось сказати вам, хоч ризикую видати ся вам сьмішним: я виповнив порученє.

Переклав *В.*

